

AMORIS LAETITIA WYZWANIEM DLA DUSZPASTERZY WOBEĆ OSÓB ŻYJĄCYCH W ZWIĄZKACH NIESAKRAMENTALNYCH

Słowa kluczowe: małżeństwa niesakramentalne, rodzina, małżeństwo, separacja, rozwód, duszpasterz

Keywords: non-sacramental marriages, family, marriage, separation, divorce, priest

Schlüsselwörter: nichtsakramentale Ehen, Familie, Ehe, Trennung, Scheidung, Seelsorge

W jednej ze środowych audiencji w 2015 roku papież Franciszek poruszył trudny temat rozwodników żyjących w związkach niesakramentalnych. Ojciec Święty powiedział, że ludzie w takiej sytuacji *w żadnej mierze nie są ekskomunikowani i absolutnie nie są w ten sposób traktowani*. Wyjaśnił, że z rozwodnikami w nowych związkach w ich lokalnych wspólnotach należy obchodzić się w sposób *otwarty i pełen zrozumienia*. Wskazał, że osoby rozwiedzione pozostają członkami Kościoła nawet wówczas, gdy wstąpią w cywilne związki. Szczególnie jest ważne to, by ludzie w takiej sytuacji życiowej pamiętali i mieli świadomość, że mogą uczestniczyć w Mszy świętej, aczkolwiek bez przyjmowania komunii św. Dlatego papież Franciszek zachęca duszpasterzy do podjęcia dogłębnej analizy tego dezyderatu.

Ojciec Święty wypowiedział się w sprawie dostępu rozwodników w nowych związkach do Komunii świętej. Temat, który jest dziś w Kościele szeroko dyskutowany, został już rozstrzygnięty przez poprzedników papieża Franciszka. Według katolickiego nauczania aktywni seksualnie rozwodnicy w nowych związkach cywilnych nie mogą przystępować do sakramentów. Warunkiem dopuszczenia osób w takiej sytuacji do spowiedzi i Komunii świętej jest życie w czystości.

Jak przypomniał papież Franciszek, Kościół wie dobrze, że powtórny związek cywilny jest sprzeczny z przyjmowaniem sakramentów. W każdym razie jednak Kościół musi traktować takie osoby z macierzyńską miłością. Należy przy tym rozróżniać między tymi, którzy nie chcieli rozwodu i nie zawinili, a tymi, którzy rozwód spowodowali. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na Kościele wówczas, gdy

* Ks. dr Mariusz Ostaszewski – pastoralista, wykładowca teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchowny w Elblągu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4998-9986>, E-mail: maosta@wp.pl

w powtórny związek pojawiają się dzieci. Takich rodzin nie można trzymać na dystans, trzeba za to z całą mocą popierać chrześcijańskie wychowanie dzieci.

Wypowiedź Ojca Świętego jest niezwykle ważna. Papież podkreślił bardzo wyraźnie: nauczanie jest niezmiennie, aktywni seksualnie rozwodnicy w nowych związkach nie mogą przystępować do Komunii.

INSTYTUCJA SEPARACJI

Zagadnienie, jakim jest separacja, pochodzi z języka łacińskiego od słowa *separatio*, co znaczy odłączenie, oddzielenie, lub rozdzielenie¹. Powstaje wiele dyskusji nad tym terminem, ponieważ często używane są zamiennie pojęcia takie jak: rozłączenie czy separacja. Kiedy spojrzymy na termin od strony prawnej, powstanie instytucji, jaką jest separacja, dokonuje się poprzez decyzję sądu, poprzez przedstawienie odpowiednich wniosków przez jednego ze współmałżonków lub wspólnie przez współmałżonków i po rozpatrzeniu przez sąd argumentów separacyjnych².

W czasie, kiedy powstawały dyskusje na temat wprowadzenia instytucji, jaką jest separacja do polskiego prawa, powstawały różne propozycje nazwy. Jedną z nich była propozycja, aby nazwać również terminem *rozłączenie*³. Ponadto biorąc pod uwagę *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 roku, i określając termin rozłączenie małżonków z języka łacińskiego, oznacza *De separatione coniugum*, co wskazuje na rozwiązanie istniejącego węzła małżeńskiego (Por. *KPK* 1141). Natomiast separacja, tj. *De separatione manente vinculo*, oznacza rozłączenie małżonków bez ponownego zawierania sakramentalnego związku małżeńskiego (Por. *KPK* 1151).

Omawiany termin separacji, biorąc pod uwagę jego znaczenie historyczne, nie jest dziś terminem nowym. W zbiorach prawnych, które były pozostałością po dawnych państwach zaborczych, po 1918 roku ten termin funkcjonował⁴ i funkcjonuje do tej pory z różnym dostosowaniem do życia społecznego.

Nauczanie *Pisma Świętego* na temat złączenia ze sobą ludzi mówi o tym iż od tego momentu tworzą oni jedno ciało. W księdze *Starego Testamentu* czytamy o tym, że jeśli mężczyzna opuści swój dom, ojca i matkę i łączy się z żoną, stają się wtedy jednym ciałem (Por. Rdz 2,24). Ewangelista Mateusz, pisze, że Jezus dopuszcza separację ale tylko w sytuacji, gdy ma miejsce cudzołóstwo (Por. Mt 5,32; 19,9).

Instytucja Kościoła, której fundamentem jest nauka dotycząca nierozzerwalności małżeńskiej zawarta na kartach *Pisma Świętego*, osobom żyjącym w separacji zezwala na uczestniczenie w życiu sakramentalnym Kościoła. Natomiast gdy jedna ze stron wchodzi w nowy związek tym samym sama wyklucza się z pełnego

¹ P. Kasprzyk, *Separacja małżonków: instytucja funkcjonująca w polskim prawie rodzinnym i kanonicznym*, „Ius Matrimoniale” 8/14(2003), s. 89.

² Tamże, s. 89.

³ J. Panowicz-Lipska, *Instytucja separacji w polskim prawie rodzinnym*, „Państwo i Prawo” 10(1999), s. 16.

⁴ P. Kasprzyk, *Separacja małżonków...* dz. cyt., s. 93.

uczestnictwa w Eucharystii, gdyż godzi to w jedność i nierozzerwalność wspólnoty małżeńskiej⁵.

W *Nowym Testamencie* święty Paweł, podejmuje ten problem, aczkolwiek w odniesieniu gdy jedna ze stron jest osoba niewierząca. Trzeba nadmienić, że takie rozejście nie powoduje zerwania małżeńskiej więzi, jaką są połączeni kobieta i mężczyzna. (Por. 1 Kor 7,15–16). Ów fragment ściśle mówi o sytuacji dzisiejszej separacji, jednakże osoba chrześcijańska nie ma możliwości rozwodu i wejścia w nowy węzeł małżeński. W tym samym *Liście* święty Paweł nadmienia sytuację w przypadku odejścia żony od swojego współmałżonka i podaje dwa rozwiązania w tej sytuacji. Pierwszą z nich jest pojednanie i powrót do siebie, drugą jest życie w samotności⁶.

Papież Franciszek, jak i jego poprzednicy, otaczają troską osoby żyjące w separacji. Zwraca uwagę, że Kościół powinien pamiętać, że w sytuacji separacji jeden ze współmałżonków nie ponosi odpowiedzialności. Taka osoba powinna być otoczona szczególną troską ze strony Kościoła (Por. AL 298). Zrozumienie i konkretna pomoc dla takich osób jest bardzo ważnym elementem życia we wspólnocie Kościoła. W tej trudnej sytuacji Kościół powinien wspierać taką osobę, aby mogła ona dochować wierności w tej sytuacji wobec której się znajduje⁷. Separacja małżonków jest sytuacją, w której zaistniało zawieszenie małżeńskich obowiązków, opuszczenie wspólnego zamieszkania małżonków przy nadal trwającym węźle małżeńskim. W przypadku separacji Kościół stwierdza, iż małżonkowie mają prawo i obowiązek zachowania wspólnego życia, jednakże z usprawiedliwionej przyczyny może być zawieszona wspólne pożycie przy trwającym nadal małżeństwie⁸. W sytuacji separacji małżonków trzeba wziąć również pod uwagę dobro dziecka małżonków. W takim wypadku rodzice mają obowiązek zadbać o dobro dziecka. Dlatego *Kodeks Prawa Kanonicznego* określa to, iż w momencie kiedy wspólnota małżeńska podejmuje sytuację separacyjną rodzice mają obowiązek wychowywania dziecka. (Por. KPK 1154)⁹.

Idąc tokiem nauczania Kościoła i myśli papieża Franciszka, separacja jest narzędziem, które ma pomóc i ochronić sakramentalny związek małżeński, podczas kiedy powstają sytuacje kryzysowe w małżeństwie¹⁰. Ponadto separacja ma również na celu doprowadzenie do pojednania się pomiędzy małżonkami. Instytucja separacji różni się mocno od rozwodu przewidzianego przez świeckie prawo tym, że nie dopuszcza do ponownego zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego¹¹. Jest

⁵ J. Załęski, *Problem „rozvodu” na tle nauki Nowego Testamentu o małżeństwie* w: Jan Paweł II *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Chrystus odwołuje się do serca. Opracowanie Jana Pawła II teologii ciała*. Lublin 1987, s. 197.

⁶ K. Romaniuk, *Małżeństwo i rodzina według Biblii*, Kraków 2015, s. 144.

⁷ P. Kasprzyk, *Instytucja separacji małżeńskiej*, Lublin – Sandomierz 1999, s. 26.

⁸ P. M. Gajda, *Prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Tarnów 2000, s. 235.

⁹ J. Głąb, *Instytucja separacji małżeńskiej w obowiązującym prawie kanonicznym*, 9/10 (2002–2003) „Resovia Sacra”, s. 291–292.

¹⁰ P. Góralczyk, *Powtórne związki małżeńskie w teologicznym i etycznym świetle*, Warszawa 1995, s. 208.

¹¹ Tamże, s. 208.

ona pewnego rodzaju sytuacją ostateczną dla wspólnoty małżeńskiej¹². Dlatego instytucja separacji nie jest w większości akceptowana przez małżeństwa, które przeżywają kryzys. Jedyne niecały 0,2% małżeństw, które przeżywają kryzys rozpadu ich związku, decyduje się na taką formę¹³.

Kościół katolicki podtrzymuje to, co naucza, iż zawarcie sakramentalnego związku małżeńskiego jest węzłem nierozzerwalnym¹⁴. Małżeństwo, które jest ustanowione przez samego Boga, zostało przez Jezusa Chrystusa podniesione do godności sakramentalnej, od początku w Kościele jest podtrzymywany jako związek, w którym węzeł małżeński jest nierozzerwalny¹⁵.

W Kościele zdarzają się sytuacje podczas zawierania sakramentalnego związku małżeńskiego, że małżeństwo nie zostało związane. Aby związek małżeński zawarty w formie sakramentalnej mógł zaistnieć, musi spełniać odpowiednie normy określone poprzez *Kodeks Prawa Kanonicznego*¹⁶. Kiedy jeden z warunków, o którym mówi *Kodeks Prawa Kanonicznego*, nie zostanie spełniony, istnieje możliwość kanonicznego dochodzenia o stwierdzenie lub orzeczenie nieważności sakramentalnego związku małżeńskiego. Postępowanie w Sądzie Kościelnym ma przede wszystkim doprowadzić do stwierdzenia i udowodnienia czy małżeństwo zostało zawarte ważnie czy nieważnie. Warto przy tej okazji wspomnieć o różnicy jak jest pomiędzy wyrokami wydawanymi poprzez sąd cywilny i sąd kościelny. Społeczeństwo dość często używa niepoprawnych sformułowań dotyczących rozpadu małżeństwa. Mówi się o tak zwanym *rozwodzie kościelnym*, pomijając odpowiednią terminologię dotyczącą tego zdarzenia, a więc *stwierdzenie nieważności małżeństwa*¹⁷. Trzeba wziąć pod uwagę to, że w Kościele nie ma takiego terminu jak *rozwód kościelny*, ponieważ powodowało by to, iż małżeński węzeł został przerwany. Jednak trzeba podkreślić, że w sądzie cywilnym używa się sformułowania *rozwód*, ponieważ sąd orzeka przerwanie skutków zawartego małżeństw, ale tylko względem prawa państwa. Natomiast stwierdzenie lub orzeczenie nieważności sakramentalnego związku małżeńskiego polega na przeprowadzeniu dochodzenia, które ma miejsce w kościelnej instytucji, jaką jest sąd kościelny i które ma doprowadzić do stwierdzenia czy w ogóle zaistniało małżeństwo według przepisów *Kodeksu Prawa Kanonicznego*.

¹² W. Zagrodzki, *Rozwiedzeni w Kościele*, Kraków 2010, s. 36.

¹³ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) w całej Polsce w roku 2020 na każde 10 000 mieszkańców 0,2 małżeństw było w stanie separacji. Wśród wszystkich miast w 438 podjęto więcej decyzji o separacji, natomiast w 526 miastach liczba separacji na 10 000 mieszkańców była mniejsza od wartości krajowej. Przeciętna liczba separacji na 10 000 ludności dla miast wynosiła 0,2. Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/miasta_w_polsce_z_najwieksza_liczba_separacji_na_10000_mieszkanow_z_dnia_9.06.2022_r.

¹⁴ W. Góralski, *Absolutna nierozzerwalność małżeństwa zawartego i dopełnionego w przemówieniu papieża Jana Pawła II do Roty Rzymskiej z 21 stycznia 2000 r.*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich”, 10(2000) nr 1, s. 33–38.

¹⁵ J. Gręźlikowski, *Stwierdzenie nieważności małżeństwa w Kościele rzymskokatolickim: teoria i praktyka*, „Symposium” 14/1(19)2010, s. 75.

¹⁶ Tamże, s. 76.

¹⁷ A. Bolesta, *Stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Kraków 2015, s. 12.

POWTÓRNIENIE ZAŚLUBIENI I ROZWIEDZENI
W NOWYCH ZWIĄZKACH

Dla wielu ludzi, którzy rozeszli się w swoim małżeństwie, sytuacja samotności staje się pewnego rodzaju ciężarem. Stając przed taką sytuacją, osoby te wchodziły w nowe związki, poszukując partnera, aby nie być samotnym. Chcą być przy kimś i nie czuć się samotnym. Kiedy dojdzie do sytuacji, w której związek małżeński otrzyma ze strony państwa rozwód, kolejnym etapem jest wejście w nowy związek i uwięczenie go kontraktem cywilnym. Osoby te wobec państwa stają się małżeństwem, lecz w odniesieniu do Boga i Kościoła pozostają związkiem niesakramentalnym, nie będącym małżeństwem wobec Boga¹⁸. Każdy taki przypadek ma swoją indywidualną historię i sytuację. Dlatego w takich przypadkach trzeba potraktować każdą sprawę z indywidualnym podejściem¹⁹, o czym wspomina papież Franciszek w *Amoris Laetitia* (AL 298).

Trudnym do przyjęcia jest fakt, że rozwód stał się pewnego rodzaju życiem współczesnych ludzi a w szczególności na Zachodzie²⁰. Ten fakt też dotarł do Polski. Coraz więcej jest osób żyjących w takiej sytuacji. Dlatego dla wszelkich środowisk a głównie dla duszpasterzy nie powinno być to obojętne. Nie można od tego uciekać i twierdzić, że nic się nie stało. Jest to w szczególności bolesne dla Polski, która swoje wartości opiera na chrześcijaństwie. Jednak zdarzają się coraz częściej sytuacje gdzie ten fakt nikogo już nie zaskakuje²¹. Coraz częściej zdarzają się przypadki, że osoby rozwiedzione po rozwodzie cywilnym, zawierają kontrakt małżeński z nowym partnerem.

Problem w takich sytuacjach pojawia się wtedy, kiedy po rozwodzie cywilnym małżonkowie często stawiają zarzuty Kościołowi, że to właśnie On im odmawia przystępowania do sakramentów, co wiąże się z sytuacją, że przed zawarciem sakramentalnego związku małżeńskiego nie zrozumieli i nie przyjęli do siebie nauki o nierozzerwalności związku małżeńskiego zawartego w sakramencie²².

Ojciec Święty Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji *Sacramentum Caritatis* pisze o tym, że sytuacja osób rozwiedzionych, które zawarły nowy związek, jest delikatnym, ale również złożonym problemem. Papież Franciszek w *Amoris Laetitia* pisze w tym kontekście o „*sytuacjach nieregularnych*”. Chodzi tu o wielość sytuacji, które rozbijają obecnie katolicką naukę. W sytuacji, kiedy osoba rozwiedziona zawarła nowy związek, trzeba pamiętać, że ta osoba dalej jest we wspólnocie Kościoła. Trzeba w szczególności otoczyć troską duszpasterską takie osoby i sytuacje. Są oni zaproszeni do prowadzenia życia chrześcijańskiego w miarę ich możliwości, czyli: uczestniczenia w Eucharystii bez przyjmowania Najświętszego Sakramentu, rozważania Słowa Bożego, adoracji Najświętszego Sakramentu, modlitwy i bycia uczestnikiem życia we wspólnocie wierzących (Por. SC 29). Ponadto

¹⁸ W. Zagrodzki, *Rozwiedzeni sq. ... dz. cyt.*, s. 38.

¹⁹ Tamże, s. 38–39.

²⁰ D. Bourgeois, *Duszpasterstwo Kościoła*, Poznań 2001, s. 701.

²¹ E. Miszczak, *Kościół a problemy małżeństw niesakramentalnych*, „Konteksty społeczne” t. 3, nr 1(5)2015, s. 72.

²² D. Bourgeois, *Duszpasterstwo Kościoła ...*, dz. cyt., s. 703.

trzeba zauważyć, że Kościół tych *małżeństw* nie potępia (Por. AL 299) ale zachęca ich do trwania w wierze chrześcijańskiej nawet, kiedy nie mogą przystąpić do ołtarza eucharystycznego²³.

W wielu przeprowadzanych badaniach socjologicznych na temat zmiany nauki Kościoła w zagadnieniu przystępowania do Komunii Świętej osób żyjących bez sakramentu małżeństwa spora część społeczeństwa opowiada się za zmianą. Jednak takie dane nie rozwiązują nauczania dogmatycznego oraz moralnego Kościoła²⁴. Mogą jedynie dowodzić tego, że osoby, które żyją sprzecznie z nauczaniem Kościoła na temat sakramentalnego związku małżeńskiego, w jakimś stopniu oddalają się od wspólnoty wierzących, czego konsekwencją może być ich całkowite niepraktykowanie życia religijnego i duchowego. Ta sytuacja jest dla Kościoła pewnym problemem dziedziny duszpasterskiej. Patrząc na to z perspektywy teologii, dla ludzi ochrzczonych nauczanie Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa jest jasne i każda ingerencja w więź małżeńską jest niedopuszczalna. Aczkolwiek pewnej części osobom przynależącym do wspólnoty Kościoła, żyjącym w niesakramentalnym związku, wierność zasadom Ewangelii przychodzi trudniej. Świadczy to przede wszystkim o niedoskonałej naturze każdego człowieka, utrudniającej w dążeniu za Stwórcą. Każda z tych osób należy do wspólnoty Kościoła, a ci, którym ciężko iść drogami Ewangelii, muszą i powinni odczuwać zainteresowanie duszpasterskie²⁵.

Pragnieniem każdej osoby wierzącej jest bycie w jedności z Chrystusem i posiadanie możliwości uczestniczenia w Komunii Eucharystycznej. Osoba rozwiedziona, żyjąca w nowym związku, żyje w grzechu ciężkim a takich osób Kościół nie dopuszcza do komunii świętej (Por. *KPK* 915). Życie intymne osób w związku niesakramentalnym godzi w czystość, a człowiek, który się tego dopuszcza, jest w stanie ciężkiego grzechu²⁶. Aby taki penitent mógł ważnie i godziwie otrzymać rozgrzeszenie podczas sakramentu pokuty, musi spełnić wszystkie warunki, które czynią spowiedź ważną (Por. *KKK* 1450–1460).

Po Soborze Watykańskim II nauczanie Kościoła na temat tych sytuacji było jasne i klarowne. Papież Jan Paweł II w *Familiaris Consortio* potwierdza nauczanie Kościoła, iż nauka ta opierająca się na *Piśmie Świętym* nie daje możliwości uczestnictwa w komunii eucharystycznej od tego czasu, kiedy ich sytuacja życiowa zaprzecza więzi miłości, która jest pomiędzy Chrystusem i Kościołem, a która ukazana jest w Eucharystycznej Ofierze (Por. *FC* 84). Tak samo Ojciec Święty Benedykt XVI, kontynuując nauczanie Papieża Jana Pawła II, w przemówieniu skierowanym do Trybunału Roty Rzymskiej 29.01.2010 roku stwierdził, że: *byłoby fałszywym dobrem i poważnym uchybieniem sprawiedliwości i miłości otwarcie im mimo wszyst-*

²³ J. Mariański, *Sakrament małżeństwa w świadomości katolików polskich w kontekście przemian rodziny*, „*Studia Teologii Dogmatycznej*” 2(2016), s. 158.

²⁴ Tamże, s. 162.

²⁵ Tamże, s. 162.

²⁶ Ł. Synoradzki, *Sakrament Pokuty i Eucharystii dla wiernych rozwiedzionych, żyjących w nowych związkach niesakramentalnych*, *SPelp* XLVIII(2015), s. 218.

ko drogi do przyjmowania sakramentów, stwarzając niebezpieczeństwo, że będą żyli w obiektywnej sprzeczności z prawdą swej osobistej kondycji²⁷.

Papież Franciszek w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Amoris Laetitia*, zwraca uwagę na to, iż duszpasterze powinni z wielką gorliwością i starannością podchodzić do osób żyjących w związku nieregularnym. Podkreśla, że wspólnota Kościoła osób żyjących w nowych związkach nie odrzuca, ale wzywa ich do nawrócenia, zachęca takich wiernych do czynienia dobra, a także do zaangażowania we wspólnoty, w których przebywają, żyją czy też pracują (Por. AL 78). Te trudne sytuacje w szczególności dla duszpasterzy wspólnot parafialnych muszą być brane pod szczególną uwagę z takiego powodu, aby te osoby nie czuły się odrzucone, ale miały poczucie więzi ze wspólnotą Kościoła. Każdy przypadek powinien być zawsze rozpatrywany indywidualnie, ponieważ są różne przyczyny i czynniki wpływające na zaistniałą sytuację (Por. AL 79).

Osoby rozwiedzione a jednocześnie żyją w nowym związku, nie powinni być stawiane przed surowymi warunkami, gdzie nie znajdzie się miejsca dla odpowiedniego i mądrego rozeznania w duszpasterstwie. Choć ta sytuacja nie jest prawidłowa i nie jest bliska nauczaniu ewangelicznemu, trzeba podchodzić do tych momentów rozeznawania z dobrym spojrzeniem na sytuację, ponieważ w takich sytuacjach *nie ma prostych odpowiedzi*²⁸ (Por. AL 298).

W odniesieniu do sprawy osób, które po rozwodzie zawarły nowy związek cywilny, niektóre środowiska w społeczeństwie twierdzą, że Kościół nakłada rygorizm a także nie ma pasterskiej miłości²⁹. Często słyszy się o próbach ignorowania wierności ideałom świętości, sakramentalności związku małżeńskiego i neguje się wierność, i dosłowności rozumienia nauki zawartej na kartach Ewangelii³⁰. Dlatego błędnym jest traktowanie małżeństw związanych z inną osobą w identyczny sposób, a obserwowanie tych sytuacji potwierdza, iż moralna okoliczność może być różnorodna³¹.

Zdarzają się sytuacje, kiedy osoby po rozwodzie i po rozejściu się ze swoim współmałżonkiem, żałują tego, co uczynili. Żałują tej sytuacji, która ich małżeństwo spotkała, wiedząc i mając świadomość tego, iż nauczanie Kościoła i Ewangelii, dotyczące nierozzerwalności i świętości sakramentalnego związku małżeńskiego jest jednoznaczne. Warto podkreślić, że istnieje grupa ludzi, którzy w swojej zaistniałej i trudnej sytuacji ma ogromne pretensje do Pana Boga i do Kościoła. W dzisiejszych czasach istnieje również nacisk z różnych stron ideologii na zmianę zasad Kościoła katolickiego na temat nierozzerwalności sakramentalnego związku małżeńskiego.

²⁷ Benedykt XVI, *Należy wystrzegać się pseudoduszpasterskich rozwiązań w badaniu ważności małżeństwa*, *OsRomPol* 21(2010), nr 1, s. 3.

²⁸ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas VII Światowego Spotkania Rodzin*, Mediolan 02.06.2012, *OsRomPol* 7–8(2012), s. 23.

²⁹ J. Salij, *Kościół a małżeństwa osób rozwiedzionych*, w: *Tęsknota i głód, o ludziach żyjących w związkach niesakramentalnych*, red. M. Pacuszkiewicz, Warszawa 1993, s. 127.

³⁰ Tamże, s. 128.

³¹ Tamże, s. 128.

Często próbuje się spłyć naukę zawartą w Ewangelii, a w stronę Kościoła zarzuca się niezaradność³².

Kościół nigdy nie pozostawia swoich wiernych samych sobie. Zawsze stara się pomagać i być z nimi szczególnie w trudnych sytuacjach, w których się znajdują. Duszpasterstwo Kościoła, które w tym przypadku opiera się na miłości i miłosierdziu, zawsze zmierza do odzyskania tych osób a także do relacji z nimi, aby nie czuły się oddalone od Kościoła³³. Są sytuację, gdzie w różnych przypadkach kryzysów małżeńskich duszpasterz jest pomocny przy rozwiązywaniu jakiegoś problemu. Osoba duszpasterza może pomóc małżonkom w naprawieniu relacji pomiędzy nimi, gdzie nawzajem odnajdą w sobie szczerze pragnienie bycia razem.

Ojcowie Synodalni, którzy zebrali się na XIV Zwyczajnym Zgromadzeniu Ogólnym w Watykanie w dniach od 4 października 2015 roku do 25 października 2015 roku mówili jasno i wyraźnie o podejmowaniu ważnych decyzji związanych z duszpasterstwem w sytuacjach trudnych, które dosięgają małżeństwa i rodziny. Każda droga rozejścia się osób, które żyją w związku sakramentalnym powoduje rany a także niekiedy cierpienia. Dotykają one w szczególności dzieci, którymi obdarzył te rodziny Pan Bóg. W szczególny sposób potrzeba jest odpowiedniej troski dla osób, z której winy nie było rozpadu małżeństwa. Często zostają oni z tymi problemami sami.

Dla każdej osoby ochrzczonej w Kościele katolickim jest miejsce. Pan Bóg zawsze jest z tymi wszystkimi, którzy szczerze Go miłują i pragną być przy Nim. Dla osób rozwiedzionych, które zawarły nowy związek też jest miejsce, ale w taki sposób, na jaki ich aktualna sytuacja życiowa pozwala w danym momencie³⁴. Ojciec Święty Franciszek, mając na uwadze w szczególności dobro związane z zagadnieniami małżeństwa i rodziny, w sposób szczególny odwołuje się do nauczania i rozwiązań, które wskazywał Papież Jan Paweł II³⁵. W swoim nauczaniu Papież Franciszek kładzie duży nacisk, aby nikogo nie potępiać, nikim nie gardzić, ponieważ każdy człowiek jest stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Dlatego osoby w sytuacjach nieuregulowanych w swoim związku nie powinny czuć się odepchnięte, osamotnione, ale powinny być troską Kościoła (Por. *AL* 243).

Trzeba jasno podkreślić, że nauczanie Kościoła katolickiego nie dopuszcza takiego pojęcia, jakim jest rozwód. Jedyną drogą może być stwierdzenie nieważności sakramentalnego związku małżeńskiego. Przy tym, gdy nie ma sytuacji stwierdzenia nieważności sakramentu małżeństwa, osoba chociaż rozwiedziona cywilnie nie ma możliwości wejść w nowy związek sakramentalny zawarty przed Bogiem, ponieważ węzeł małżeński, który zawiązał się podczas sakramentu małżeństwa jest nierozzerwalny.

³² J. Salij, *Kościół a małżeństwa osób rozwiedzionych*, w: *Tęsknota i głód, o ludziach żyjących w związkach niesakramentalnych*, red. M. Paciuszkiewicz, Warszawa 1993, s. 133.

³³ *Relacja Synodu o Rodzinie, punkt 44*, <http://archpoznan.pl/pdf/synod/relacja.pdf> (dostęp 14.03.2019).

³⁴ J. Dyduch, *Adhortacja Amoris laetitia twórczą kontynuacją adhortacji Familiaris consortio?*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, s. 41, Publikacje [online], dostęp 2019-03-15 <http://bc.upjp2.edu.pl/Content/4440/3.pdf>.

³⁵ Tamże s. 42.

Podczas podejmowanych decyzji na temat rozstania się przez współmałżonków, częstą sytuacją jest to, iż na ten moment zapominają, jakie będą tego konsekwencje. W takich momentach często opierają swoją opinię na tych, którzy już taki krok w swoim życiu podjęli i ponadto twierdzą, że w jakiś sposób ich życie się ułoży. Jednakże po upływie jakiegoś czasu w takim nowym związku zaczynają dostrzegać jakiejś pustki i jakiegoś braku w swoim życiu. Dotychczasowe ich życie i sytuacja jest dla nich niewystarczająca. Pojawiają się przy tym nowe konflikty, wyrzuty wobec siebie nawzajem, a przy tym również uwag wobec Kościoła³⁶.

Ponadto osoby, żyjące bez sakramentu małżeństwa, dostrzegają niepokój w sferze religijnej. Prawdopodobnie może to być połączone ze słabą równowagą psychiczną, co w konsekwencji może prowadzić do frustracji. Życie religijne takich osób, w większości przypadków zamiera. Osoby przestają angażować się w życie parafialne. Widać to chociażby w takich sytuacjach, gdzie nie uczęszczają na Eucharystię, nie chcą angażować swoich dzieci w życie religijne i duszpasterskie. Odrzucają łaskę sakramentu chrztu świętego dla swoich dzieci. Takim osobom łatwiej się odnajdywać w laickim świecie, nie mającym nic wspólnego z wartościami nauki katolickiej. Dlatego Papież Franciszek podkreśla i zwraca się do tych osób, że Kościół nie zostawił ich samych sobie i nie chce, aby czuli się obco w gronie wspólnoty chrześcijańskiej³⁷.

AKTUALNE PROPOZYCJE PASTORALNE

Zadaniem Kościoła katolickiego jest przede wszystkim ochrona małżeństw i rodzin chrześcijańskich. Szczególną troską duszpasterską obejmuje rodziny i małżeństwa, które trwają w kryzysie i w nieprawidłowych sytuacjach³⁸. Duszpasterstwo rodzin wymaga zatem szczególnej misji w podejmowaniu tych kroków, aby w sposób odpowiedni i troskliwy podjąć działania na rzecz tych osób³⁹. Każda osoba ochrzczona w Kościele katolickim nie jest pomijana w duszpasterstwie, także i ci, których sytuacja jest sprzeczna z nauką Jezusa Chrystusa, oni pozostają w troskliwej opiece Kościoła. Zadaniem duszpasterskiej troski Kościoła o osoby, których sytuacja odnośnie sakramentalnego związku małżeńskiego jest nieprawidłowa powinna przejawiać się w zrozumieniu ich, nieodrzucać, ale w szczerzej pomocy.

Dlatego fundamentalnym zadaniem pasterzy jest ukazywanie drogi powrotu i pomoc w przezwyciężaniu kryzysów. Wskazywanie na Miłosierdzie Boże i nawrócenie powinno być im przekazywane w sposób troskliwy o ich zbawienie⁴⁰. Pan Bóg

³⁶ J. Pałyga, *Kościół oddalonych – Głos duszpasterza*, w: *W trosce o Kościół*, red. K. Kowalik, Lublin 2001, s. 143.

³⁷ M. Paciuszkiewicz, *Informowanie i poszukiwanie*, PP 10(1994), s. 24.

³⁸ M. Habiniak, *Towarzystwo wolnym związkom w przyjmowaniu wymagań Ewangelii*, w: *Towarzystwo małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji Apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 313.

³⁹ R. Kamiński, *Troska duszpasterstwa rodzin o małżeństwo i rodzinę*, „Roczniki pastoralno-katechetyczne” II/57(2010), s. 19.

⁴⁰ *Kongregacja nauki wiary, List biskupów Kościoła katolickiego na temat przyjmowania Komunii Świętej przez wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, Rzym 1994. s. 2.

jest w historii życia każdego człowieka, jest również obecny w historii tych osób. Aczkolwiek nie oznacza to, że Nauka Kościoła katolickiego akceptuje sytuacje rozvodu i inne sytuacje nieuregulowane przez wspólnotę kobiety i mężczyzny⁴¹.

Ewangelia dostarcza nam wiele obrazów i przykładów, gdzie Jezus wychodził do ludzi, którzy potrzebują pomocy. Wszyscy ci, którzy spotkali Jezusa na swojej drodze życiowej odchodzili przemienieni. Ich życie stawało się lepsze po spotkaniu Jezusa na swojej drodze⁴².

W adhortacji apostoelskiej *Amoris Laetitia* Ojca Świętego Franciszka, widać bardzo mocne przyłgnięcie do problemu, z jakim spotykają się współczesne małżeństwa. W sposób szczególny na pierwszy plan wysuwa się zagadnienie towarzyszenia takim ludziom na trudnej dla nich drodze życia. Papież Franciszek podkreśla, że zaistniała sytuacja osób żyjących w związku niesakramentalnym jest dla Kościoła czymś trudnym. Jednakże Kościół patrzy na te osoby z ogromną troską i pragnie, aby nikt nie został opuszczony w swojej drodze życia.

W swoim nauczaniu Ojciec Święty Franciszek podkreśla i zachęca do prowadzenie dialogu z tymi, których sytuacja życiowa jest nieprawidłowa. Zachęca duszpasterzy do tego, aby takim ludziom wskazywać dobro, jakie płynie z Ewangelii, aby mogli żyć i karmić się Słowem Bożym. W takich sytuacjach potrzeba jest dużej cierpliwości i dbałości nad doprowadzeniem tych osób do spotkania z miłującym Bogiem i do radości, która wypływa z Ewangelii (Por. AL 294)⁴³.

W ostatnich latach wzrasta liczba rozwodów cywilnych co w konsekwencji powoduje wielki wzrost tak zwanych wolnych związków czyli partnerskich i związków niesakramentalnych. Ten problem zauważył już papież Paweł VI w encyklice *Humanae vitae*, gdzie zachęcał do tworzenia duszpasterstw związanych z rodziną, co miało wpłynąć na poprawę kondycji tej komórki społecznej (Por. HV 30)⁴⁴.

Nie można sobie wyobrazić również cierpienia takich osób, których sytuacja wobec nauczania Kościoła jest nieodpowiednia. Wspólnota Kościoła, idąc za wymaganiami ewangelicznymi, troszczy się o to również, aby wobec takich ludzi kierować miłość bliźniego jak naucza o tym Jezus w Ewangelii (Por. Mt 22,39). Każda osoba ochrzczona jest bratem i siostrą w wierze. Warto zatem wprowadzać w duszpasterskie rozwiązania różnego rodzaju sposoby, które pomogą takim osobom czuć się włączonym we wspólnotę wiary. Ważne jest zatem rozeznanie duszpasterskie w kwestii sposobu ich uczestniczenia w życiu liturgicznym i modlitewnym Kościoła. Potrzeba jest doprowadzić do tego, aby nie czuli się oni oddaleni czy odłączeni od Kościoła, ale by mogli odczuwać to, że Kościół jest ich matką, która chce troszczyć się o nich i podtrzymywać ich w dążeniu życia Ewangelią (Por. AL 299).

Osobom, którzy żyją w rzeczywistym wolnym związku, a którzy nie są związani sakramentalnie ani cywilnie, duszpasterze powinni głosić piękno istoty sakra-

⁴¹ J. Grzybowski, *Nadzieja odzyskana*, Kraków 1999, s. 10.

⁴² J. Pałyga, *Oni też chcą być wierni*, Ząbki 1999, s. 27.

⁴³ M. Habiniak, *Towarzystwo wolnym związkom w przyjmowaniu wymagań Ewangelii*, w: *Towarzystwo małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostoelskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 312.

⁴⁴ Tamże, s. 313.

mentalnego związku małżeńskiego (Por. AL 307)⁴⁵. Pierwszym krokiem powinna być katecheza w szkole oraz nauki związane z sakramentem małżeństwa. Poza tym przykłady wielu małżeństw związanych sakramentalnym węzłem małżeńskim powinny być pięknym świadectwem radości wspólnie przeżywanej drogi miłości pomiędzy małżonkami. Takie świadectwa są przykładem dla tych, którzy odkładają z różnych przyczyn potwierdzenie swojej miłości przed Bogiem i przyłączenie się do wspólnoty stołu Eucharystii. Już w młodości członkowie Kościoła powinni być zachęceni i utwierdzeni w tym, że droga miłości małżeńskiej jest darem Pana Boga (Por. AL. 307).

Fundamentalnym elementem pracy duszpasterskiej jest pomoc w pokonywaniu problemów, z którymi stykają się na co dzień małżeństwa i rodziny⁴⁶. Wszelkiego rodzaju inicjatywy związane z duszpasterstwem rodzin i małżeństw mogą prowadzić do zapobiegania powstawania sytuacji kryzysowych i nieprawidłowych⁴⁷.

Środowisko wspólnoty małżeńskiej, powinno być *Kościółem domowym* o którym pisze już Jan Paweł II w *Familiaris consortio*. Wspólnota życia rodzinnego i małżeńskiego, wprowadzając w swoją codzienność życie z Bogiem opiera się na fundamencie wiary, co pomaga przewycięzać kryzysy w życiu małżeńskim i rodzinnym. Również dzieci, którym rodzice przekazują takie wartości a także dzielą się z nimi przeżywaniem piękna miłości małżeńskiej pomogą ukazywać wiarę w Jezusa Chrystusa, życia nią a także wprowadzać w swoje życie wiarę opartą na Ewangelii.

Istotnym elementem w pracy duszpasterskiej jest doprowadzaniem małżonków do wspólnoty dialogu, co prowadzi z kolei do wzajemnego zrozumienia siebie, w wsłuchiwanie się w przeżycia drugiej osoby i poznawania siebie⁴⁸.

W towarzystwie osobom, którym rozpadło się małżeństwo i nie wstąpiły w żaden nowy związek, duszpasterz ma za zadanie rozeznąć odpowiednio sytuację takich osób. Papież Franciszek podkreśla, że jest to niezbędnym elementem do towarzyszenia duszpasterskiego takim osobom, których sytuacja życiowa zatrzymała się na separacji, rozwiedzeniu czy opuszczeniu (Por. AL 242).

Krokiem ważnym w tej kwestii jest uwzględnienie cierpienia z powodu rozejścia, a w szczególności strony niewinnej rozpadowi. Potrzeba jest zatem doprowadzenia i pomocy do podjęcia przebaczenia wobec współmałżonka, który uczynił taką krzywdę⁴⁹.

Obrazem piękna wspólnoty wierzących jest parafia. To już na szczeblu parafialnym duszpasterze powinni być tymi, którzy takim osobom będą pomagać poprzez towarzyszenie i rozeznawanie ciężkich sytuacji. Kościół poprzez swoją troskę

⁴⁵ Tamże, s. 316.

⁴⁶ P. Landwójtowicz, *Duszpasterskie wsparcie małżonków i rodzin w kryzysach*, w: *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji Apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 379.

⁴⁷ Tamże, s. 379.

⁴⁸ Tamże, s. 382–383.

⁴⁹ G. Pyżlak, *Towarzyszenie rodzinom po rozpadzie*, w: *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 393.

o każdą osobę powinien zapewnić pomoc i opiekę duchową⁵⁰. W parafiach powinna być dostępna pomoc psychologa, mediatora czy specjalistów związanych z dziedziną życia małżeńskiego i rodzinnego. Pomocą dla tych sytuacji mogą być małżeństwa dzielące się swoim doświadczeniem małżeńskiej miłości i przeżywania swojego małżeństwa z Bogiem⁵¹. Duszpasterz powinien być zawsze dostępny, aby w każdej chwili mógł prowadzić rozmowę duszpasterską. Potrzeba jest wskazywania tym osobom ich obecnej drogi we wspólnocie Kościoła⁵². Ukazanie przez duszpasterza drogi do Eucharystii i Sakramentu pokuty jest najcenniejszą możliwością dla osób, które nie zawarły nowego związku, a które mogą znaleźć w Eucharystii pokarm duchowy (Por. AL 242). Jednakże takiej możliwości nie mają osoby, które po rozpadzie weszły w nowy związek cywilny i swoim życiem zaprzeczają nierozwalnej więzi sakramentalnego związku małżeńskiego⁵³.

Wspólnota Kościoła, mając na uwadze dobro każdego człowieka i doprowadzenia każdego z jego członków do spotkania z Bogiem, nie zapomina o troskliwej opiece dla tych osób, w których życiu pojawiają się nieprawidłowości. Dla osób żyjących w nieuregulowanych sytuacjach daje możliwość uczestniczenia w życiu parafialnym i liturgicznym. Angażowanie się przez nich we wspólnocie życia Kościoła pomaga im kroczyć w drodze do miłości Boga. Dlatego duszpasterze powinni organizować dość często w wielu miejscach, spotkania, nabożeństwa i rekolekcje, aby zainteresowani mogli doświadczyć obecności Boga, który nie pozostawia nigdy człowieka samego.

Wstępujący w nowy związek małżeński po rozwodzie, naruszają sakramentalne przymierze małżeńskie, to jednakże trzeba pamiętać, że nie są wyłączeni z Kościoła. I chociaż ich sytuacja życiowa w takim momencie nie pozwala na to, aby mogli przystąpić do stołu Eucharystii, mają możliwość odczuwania bliskości z Bogiem poprzez karmienie się Słowem Bożym i modlitwą⁵⁴.

Warto podkreślić, że duszpasterstwo osób żyjących w nowych związkach posiada specjalny charakter⁵⁵. Osoby takie nie mogą czuć się dyskryminowane przez Kościół (Por. AL 243). Potrzeba jest przypominania przez duszpasterza tym osobom, że chociaż sytuacja ich jest trudna, Bóg troszczy się o nich i łaska Boże również działa w ich życiu (Por. AL 291). Każdy przypadek jest indywidualny i podchodzenie do każdego z osobna wymaga wielkiej troski, aby nikogo nie skrzywdzić, ale podchodzić ze szczególną pomocą i towarzyszeniem w tej sytuacji.

Dlatego towarzyszenie i nauczanie duszpasterzy jest ważnym elementem w stosunku do sytuacji nieprawidłowych w małżeństwie. Kościół nie pozostawia nikogo w trudnej sytuacji samego, chce pomóc każdemu, kto szczerze żałuje popełnionych

⁵⁰ H. Krzyszteczko, *Towarzystwo małżeństwu i rodzinie w parafii*, Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Program duszpasterski na rok 1993/1994*, w: *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*, red. A. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1993, s. 493–500.

⁵¹ G. Pyźlak, *Towarzystwo rodzinom po rozpadzie*, dz. cyt., s. 394.

⁵² Tamże, s. 395.

⁵³ Tamże, s. 396.

⁵⁴ J. Krajczyński, *Duszpasterstwo małżonków rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach*, w: *Towarzystwo małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostołskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 402.

⁵⁵ Tamże, s. 406.

złych czynów względem Boga. Ojciec Święty Franciszek w dyscyplinie pastoralnej kieruje się przede wszystkim tym, aby nikt nie czuł się odłączony od wspólnoty wierzących w Chrystusa. Dlatego elementem ważnym dla tych sytuacji jest odpowiednia troska duszpasterska dla tych osób, które w szczególny sposób potrzebują troskliwej i pełnej miłości braterskiej duszpasterskiej drogi. Wiele osób, których taka sytuacja dotknęła, poszukuje różnych dróg przybycia do Boga i zaangażowania się w życie Kościoła.

Jednym z rodzajów duszpasterskiej posługi wobec nieuregulowanych sytuacji małżeńskich mogą być rekolekcje. Jest to jedna z form troski o parę, które nie są związane więzią sakramentalną. Często oni zadają sobie pytanie czy w takim związku obecny jest Bóg?⁵⁶. Poszukują oni oparcia w tych sytuacjach i pragną zbliżyć się do Boga w taki sposób, w jaki mogą to uczynić⁵⁷.

Kiedy ludzie poszukują Boga dzielą się swoim świadectwem. W spotkaniach odczuwają obecność Boga w ich życiu a także to, że nie są odrzucani przez Kościół. Taka forma duszpasterstwa jest bardzo istotna we współczesnym świecie, ponieważ pozwala małżeństwom niesakramentalnym doświadczyć tego, że dla Boga również są ważni, i nie są pozostawieni sami sobie⁵⁸.

ZAKOŃCZENIE

Można wymienić wiele czynników wpływających na sytuacje nieprawidłowe w życiu małżeńskim i rodzinnym na płaszczyźnie przyczyn społecznych, ekonomicznych czy moralnych. Współczesne ideologie destrukcyjnie wpływają na życie wspólnoty małżeńskiej jak i rodzinnej. Wartości oparte na *Piśmie Świętym* a także etyka i moralność są coraz częściej podważane i negowane. Współczesne rodziny i małżeństwa często nie opierają się na fundamentalnych wartościach płynących z nauki Jezusa Chrystusa odnośnie sakramentalnego związku małżeńskiego.

Po Soborze Watykańskim II zaczęto zauważać problem i w sposób szczególny angażować się w życie rodzinne. Kościół broni podstawowych wartości małżeńskich i rodzinnych. Jeżeli dochodzi do nieprawidłowych sytuacji, Kościół podejmuje wszelkie starania, aby z delikatnością pochylić się nad osobami będących w tym stanie. Takie sytuacje są delikatne i potrzeba wszelkiej staranności, aby nikogo nie odrzucać, ale w troskliwy sposób okazać wszelką pomoc, na jaką zasługują te osoby, których sytuacja życiowa jest sprzeczna z nauką Kościoła.

Wszyscy ludzie ochrzczeni należą do jednej wspólnoty wierzących w Jezusa Chrystusa. Dlatego Ojciec Święty Franciszek w swoim nauczaniu bardzo mocno podkreśla przede wszystkim towarzyszenie takim członkom Kościoła. Przejaw duszpasterskiej troski Kościoła daje wielki impuls dla tych, którzy często w swoich sytuacjach są pogubieni oraz nie potrafią sami znaleźć wyjścia z tego problemu.

⁵⁶ A. Bruchwald, *Czy w tym związku jest Bóg?*, „Gość Elbląski” 8.03.2016 r., <http://elblag.gosc.pl/doc/3015953.Czy-w-tym-zwiazku-jest-Pan-Bog> (dostęp 30.03.2019).

⁵⁷ A. Bruchwald, *Znak miłości Boga*, „Gość Elbląski” 2.12.2018 r., <http://elblag.gosc.pl/doc/5197483.Znak-milosci-Boga> (dostęp 30.03.2019).

⁵⁸ Tamże.

AMORIS LAETITIA WYZWANIEM DLA DUSZPASTERZY WOBEC OSÓB ŻYJĄCYCH W ZWIĄZKACH NIESAKRAMENTALNYCH

STRESZCZENIE

W adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia* Ojca Świętego Franciszka, widać bardzo mocne przyłgnięcie do problemu, z jakim spotykają się współczesne małżeństwa. W sposób szczególny na pierwszy plan wysuwa się zagadnienie towarzyszenia takim ludziom na trudnej dla nich drodze życia. Papież Franciszek podkreśla, że zaistniała sytuacja osób żyjących w związku niesakramentalnym jest dla Kościoła czymś trudnym. W swoim nauczaniu Papież Franciszek podkreśla i zachęca do prowadzenie dialogu z tymi, których sytuacja życiowa jest nieprawidłowa. Zachęca duszpasterzy do tego, aby takim ludziom wskazywać dobro, jakie płynie z Ewangelii, aby mogli żyć i karmić Słowem Bożym. W takich sytuacjach potrzeba jest dużej cierpliwości i dbałości nad doprowadzeniem tych osób do spotkania z miłującym Bogiem i do radości, która wypływa z Ewangelii.

W ostatnich latach można zauważyć rosnącą liczbę rozwodów cywilnych co w konsekwencji powoduje wielki wzrost tak zwanych wolnych związków czyli partnerskich i związków niesakramentalnych. Ten problem zauważył już papież Paweł VI w encyklice *Humanae vitae*, gdzie zachęcał do tworzenia duszpasterstw związanych z rodziną, co miało wpłynąć na poprawę kondycji tej komórki społecznej.

Nie można sobie wyobrazić również cierpienia takich osób, których sytuacja wobec nauczania kościoła jest nieodpowiednia. Wspólnota Kościoła, idąc za wymaganiami ewangelicznymi, troszczy się o to również, aby wobec takich ludzi kierować miłość bliźniego jak naucza o tym Jezus w Ewangelii (Por. Mt 22,39). Każda osoba ochrzczona jest bratem i siostrą w wierze. Warto zatem wprowadzać w duszpasterskie rozwiązania różnego rodzaju sposoby, które pomogą takim osobom czuć się włączonym we wspólnotę wiary. Ważne jest zatem rozeznanie duszpasterskie w kwestii sposobu ich uczestniczenia w życiu liturgicznym i modlitewnym Kościoła. Potrzeba jest doprowadzić do tego, aby nie czuli się oni oddaleni czy odłączeni od Kościoła, ale by mogli odczuwać to, że Kościół jest ich matką, która chce troszczyć się o nich i podtrzymywać ich w dążeniu życia Ewangelia (Por. AL 299).

Wszyscy ludzie ochrzczeni należą do jednej wspólnoty wierzących w Jezusa Chrystusa. Dlatego Ojciec Święty Franciszek w swoim nauczaniu bardzo mocno podkreśla przede wszystkim towarzyszenie takim członkom Kościoła. Przejaw duszpasterskiej troski Kościoła daje wielki impuls dla tych, którzy często w swoich sytuacjach są pogubieni oraz nie potrafią sami znaleźć wyjścia z tego problemu.

AMORIS LAETITIA AS A CHALLENGE TO PRIESTS TOWARDS PEOPLE LIVING IN NON-SACRAMENTAL RELATIONSHIPS

SUMMARY

In Holy Father Pope Francis' apostolic exhortation *Amoris laetitia* the idea of contemporary married couples facing up problems is clearly visible. What is underlined is the issue of accompanying the people in their everyday hardships. The Pope emphasizes that the matter of couples living in non-sacramental relationships is difficult for the Church. In his teaching Francis highlights and encourages to talk with those, whose life situation is inappropriate. He encourages priests to introduce those people to good that flows from the Gospel, so they

could live according to and feed on God's Word. In such situations a lot of patience and care is needed to unite those human beings both with their loving God and the joy that derives from the Gospel.

The amount of civil divorces has been growing lately, which, consequently, leads to increasing number of cohabitations, such as partnerships and non-sacramental relationships. This problem was already noticed by the Pope Paul VI in his *Humanae vitae* Encyclical, where he encouraged priests to create ministries connected to families, which was supposed to improve the conditions of this social group.

Furthermore, one cannot imagine the suffering of such people, whose situation is improper to the church's teaching. The Church Community, following evangelical requirements, cares about spreading the neighbourly love to such people, following Jesus' teaching mentioned in the Bible (cf. Mt 22,39). Every christened person is brother and sister in faith. It is worth introducing into pastoral care different means of helping those people feel included in community of faith. Pastoral discernment is imperative in determining their participation in liturgical and prayer life. There is a need to provide conditions, in which they do not feel separated or excluded from the Church, but let them feel that Church is their mother who wishes to care for them and support them in their Bible-based life (cf. AL 299). All christened people belong to one community believing in Jesus Christ. That is why the Pope Francis in his teaching states very clearly the importance of accompanying those Church members. Immense pastoral care is a great impulse for those who are lost in their life situations and are not able to find the way out on their own.

AMORIS LAETITIA: EINE HERAUSFORDERUNG FÜR SEELSORGER GEGENÜBER MENSCHEN, DIE IN NICHTSAKRAMENTALEN BEZIEHUNGEN LEBEN

ZUSAMMENFASSUNG

In dem apostolischen Schreiben *Amoris laetitia* des Heiligen Vaters Franziskus wird das Problem der modernen Ehen sehr deutlich angesprochen. In besonderer Weise rückt die Frage der Begleitung solcher Menschen auf dem für sie schwierigen Lebensweg in den Vordergrund. Papst Franziskus betont, dass die aktuelle Situation von Menschen, die in nichtsakramentalen Beziehungen leben, für die Kirche eine Schwierigkeit darstellt. In seiner Lehre betont und befürwortet er den Dialog mit denjenigen Menschen, deren Lebenssituation nicht regelkonform ist. Er ermutigt die Seelsorger, diesen Menschen das Gute zu zeigen, das aus dem Evangelium fließt, damit sie vom Wort Gottes leben und sich damit nähren können. In solchen Situationen bedarf es großer Geduld und Sorgfalt, um diese Menschen zu einer Begegnung mit dem liebenden Gott und zur Freude am Evangelium zu führen.

In den letzten Jahren hat die Zahl der zivilen Scheidungen zugenommen und damit auch die Zahl der so genannten freien Partnerschaften und nichtsakramentalen Beziehungen. Dieses Problem wurde bereits von Papst Paul VI. in der Enzyklika *Humanae vitae* erkannt, wo er die Schaffung von familienpastoralen Diensten anregte, die zur Verbesserung des Zustands dieser sozialen Einheit beitragen sollten.

Man kann sich auch nicht das Leid solcher Menschen vorstellen, deren Situation im Lichte der kirchlichen Lehre nicht rechtmäßig ist. Die kirchliche Gemeinschaft ist bestrebt, diesen Menschen die Nächstenliebe entgegenzubringen, wie sie Jesus im Evangelium lehrt (vgl. Mt 22,39). Jeder getaufte Mensch ist ein Bruder und eine Schwester im Glauben. Es

lohnt sich daher, seelsorgerische Lösungen verschiedener Art anzubieten, damit sich diese Menschen in die Glaubensgemeinschaft aufgenommen fühlen. Als Seelsorger sollte man sich darüber Gedanken machen, wie diese Personen am liturgischen Leben und am Gebet der Kirche teilnehmen können. Es ist notwendig, dass sie sich nicht von der Kirche abgelehnt oder abgetrennt fühlen, sondern spüren können, dass die Kirche ihre Mutter ist, die für sie sorgen und sie in ihren Bemühungen, das Evangelium zu leben, unterstützen will (vgl. *AL* 299). Alle Getauften gehören zu einer Gemeinschaft von Gläubigen an Jesus Christus. Deshalb betont der Heilige Vater Franziskus in seiner Lehre sehr stark vor allem die Begleitung solcher Kirchenmitglieder. Der Ausdruck der kirchlichen Seelsorge gibt denjenigen, die oft in ihrer Situation verloren sind und aus eigener Kraft keinen Ausweg mehr finden, einen starken Impuls.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI., *Należy wystrzegać się pseudoduszpasterskich rozwiązań w badaniu ważności małżeństwa*, *OsRomPol* 21(2010), nr 1, s. 3–4.
- Benedykt XVI., *Przemówienie podczas VII Światowego Spotkania Rodzin, Mediolan 02.06.2012*, *OsRomPol* 7–8(2012), s. 23–24.
- Bolesta A., *Stwierdzenie nieważności małżeństwa*, Kraków 2015.
- Bourgeois D., *Duszpasterstwo Kościoła*, Poznań 2001.
- Dyduch J., *Adhortacja Amoris laetitia tworzą kontynuacją adhortacji Familiaris consortio?*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Publikacja [online], dostęp 2019–03–15 <http://bc.upjp2.edu.pl/Content/4440/3.pdf>, s. 1–46.
- Gajda P.M., *Prawo małżeńskie Kościoła katolickiego*, Tarnów 2000.
- Głąb J., *Instytucja separacji małżeńskiej w obowiązującym prawie kanonicznym*, „*Resovia Sacra*” 9/10(2002–2003), s. 279–301.
- Góralczyk P., *Powtórne związki małżeńskie w teologicznym i etycznym świetle*, Warszawa 1995.
- Góralski W., *Absolutna nierozzerwalność małżeństwa zawartego i dopełnionego w przemówieniu papieża Jana Pawła II do Roty Rzymskiej z 21 stycznia 2000*, „*Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*”, 10(2000) nr 1, s. 33–38.
- Gręźlikowski J., *Stwierdzenie nieważności małżeństwa w Kościele rzymskokatolickim: teoria i praktyka*, „*Symposium*” 14/1(19)2010, s. 75–102.
- Grzybowski J., *Nadzieja odzyskana*, Kraków 1999.
- Habiniak M., *Towarzystwo wolnym związkom w przyjmowaniu wymagań Ewangelii, w: Towarzystwo małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostołskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 309–320.
- Kamiński R., *Troska duszpasterstwa rodzin o małżeństwo i rodzinę*, „*Roczniki pastoralno-katechetyczne*” II/57(2010), s. 5–24.
- Kasprzyk P., *Instytucja separacji małżeńskiej*, Lublin – Sandomierz 1999.
- Kasprzyk P., *Separacja małżonków: instytucja funkcjonująca w polskim prawie rodzinnym i kanonicznym*, „*Ius Matrimoniale*” 8/14(2003), s. 87–118.
- Kongregacja nauki wiary, List biskupów Kościoła katolickiego na temat przyjmowania Komunii Świętej przez wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, Rzym 1994, s. 1–8.

- Krajczyński J., *Duszpasterstwo małżonków rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach*, w: *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 399–420.
- Krzyszczek H., *Towarzyszenie małżeństwu i rodzinie w parafii*, Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego, *Program duszpasterski na rok 1993/1994* w: *Ewangelizacja wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej*, red. A. Szczotok, A. Liskowacka, Katowice 1993, s. 493–500.
- Landwójtowicz P., *Duszpasterskie wsparcie małżonków i rodzin w kryzysach*, w: *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 373–386.
- Mariański J., *Sakrament małżeństwa w świadomości katolików polskich w kontekście przemian rodziny*, „*Studia Teologii Dogmatycznej*” 2(2016), s. 143–169.
- Miszczak E., *Kościół a problemy małżeństw niesakramentalnych*, „*Konteksty społeczne*” t. 3, nr 1(5)2015, s. 72–80.
- Paciuszkiewicz M., *Informowanie i poszukiwanie*, „*Przegląd Powszechny*” 10(1994), s. 20–29.
- Pałyga J., *Oni też chcą być wierni*, Ząbki 1999.
- Pałyga J., *Kościół oddalonych – Głos duszpasterza*, w: *W trosce o Kościół*, red. K. Kowalik, Lublin 2001., s. 140–151.
- Panowicz-Lipska J., *Instytucja separacji w polskim prawie rodzinnym*, „*Państwo i Prawo*” 10(1999), s. 11–28.
- Pyżlak G., *Towarzyszenie rodzinom po rozpadzie*, w: *Towarzyszyć małżeństwu i rodzinie. Inspiracje adhortacji apostolskiej Amoris laetitia dla duszpasterstwa rodzin*, red. J. Goleń, Lublin 2017, s. 387–396.
- Romaniuk K., *Małżeństwo i rodzina według Biblii*. Kraków 2015.
- Salij J., *Kościół a małżeństwa osób rozwiedzionych*, w: *Tęsknota i głód, o ludziach żyjących w związkach niesakramentalnych*, red. M. Paciuszkiewicz, Warszawa 1993, s. 127–136.
- Synoradzki Ł., *Sakrament Pokuty i Eucharystii dla wiernych rozwiedzionych, żyjących w nowych związkach niesakramentalnych*, *SPełp XLVIII*(2015), s. 213–224.
- Zagrodzki W., *Rozwiedzeni są w Kościele*, Kraków 2010.
- Załęski J., *Problem „rozvodu” na tle nauki Nowego Testamentu o małżeństwie* w: Jan Paweł II. *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Chrystus odwołuje się do serca. Opracowanie Jana Pawła II teologii ciała*. Lublin 1998, s. 193–215.

Zasoby internetowe

- Bruchwald A., *Czy w tym związku jest Bóg?*, „Gość Elbląski” 8.03.2016 r., <http://elblag.gosc.pl/doc/3015953.Czy-w-tym-zwiazku-jest-Pan-Bog> (dostęp 30.03.2019).
- Bruchwald A., *Znak miłości Boga*, „Gość Elbląski” 2.12.2018 r., <http://elblag.gosc.pl/doc/5197483.Znak-milosci-Boga> (dostęp 30.03.2019).
- Relacja Synodu o Rodzinie, punkt 44*, <http://archpoznan.pl/pdf/synod/relacja.pdf> (dostęp 14.03.2019).
- Statystyka GUS*, https://www.polskawliczbach.pl/miasta_w_polsce_z_najwieksza_liczba_separacji_na_10000_mieszkancow (dostęp 09.06.2022).